

Spojené království i Česká republika prošly v historicky relativně nedávné době tím, co bývá někdy nazýváno „revolucí práv“.¹ Ač východiska obou zemí pro takovou „revoluci“ byla zcela jiná, před oběma stálo rozhodnutí, jakým způsobem k ochraně lidských práv přistoupí. Předkládaná práce si klade za cíl ukázat, jakou cestou se obě země vydaly.

Důvodů, proč bylo jako předmět srovnání zvoleno právě Spojené království, bylo několik. Předně se jedná o země, které mají v mnoha ohledech odlišnou právní a soudní kulturu. Běžná představa anglického soudce je představa soudce silného, protože přece *case-law je právem*. Oproti tomu stojí představa soudce kontinentálního, jehož postavení je v tomto ohledu mnohem méně viditelné. Na druhou stranu Česká republika je zemí, která si zvolila variantu poměrně silného ústavního soudnictví, zatímco Spojené království má jako svou hlavní ústavní doktrínu suverenity Parlamentu. Zároveň jsou obě země smluvní stranou Evropské úmluvy o lidských právech a členskými státy Evropské unie, a měly by tedy v zásadě zaručovat srovnatelnou úroveň ochrany lidských práv. Logickou otázkou proto je: jak se všechny tyto aspekty projeví v oblasti lidských práv?

Proto se budeme v Části III této práce, která následuje po stručné Části II, kde bude krátce poukázáno na prospěch, který přináší srovnávací právní věda i v oblasti lidských práv, zabývat několika faktory, které dohromady formují ústavní prostředí, v němž se ochrana lidských práv ve Spojeném království a v České republice realizuje. Podíváme se na charakter ústav Spojeného království a České republiky a na některé základní ústavní doktríny, které určují podobu ochrany lidských práv v obou zemích. Protože v současnosti je vnitrostátní a mezinárodní ochrana lidských práv úzce propojená, rozebereme také vztah vnitrostátního, mezinárodního a evropského práva tak, jak se na něj Spojené království a Česká republika dívají. Poslední kapitola této části bude zaměřena na instituce ochrany lidských práv v obou zemích, a to na vládní i nevládní úrovni.

Část IV je částí deskriptivnějšího charakteru. Jejím předmětem je rozbor Zákona o lidských právech z roku 1998 jako hlavního dokumentu ochrany lidských práv ve Spojeném království na straně jedné a rozbor základů české ústavní ochrany lidských práv, především s důrazem na Listinu základních práv a svobod, na straně druhé. Každému rozboru předchází stručný nástin situace v oblasti ochrany lidských práv v období předcházejícím současnému stavu.

Část V se pak soustředí na několik vybraných aspektů ochrany lidských práv v obou zemích v detailnějším srovnání, a to na ty, které byly považovány za klíčové pro pochopení metodologie ochrany lidských práv. Po určitém základním komparativním vymezení (zejména s ohledem na formu a obsah příslušné listiny práv) bude naše pozornost věnována nejprve problematice mechanismu ochrany, a sice zejména z toho hlediska, jakým způsobem se obě země staví k dělbě pravomoci a odpovědnosti v oblasti ochrany lidských práv mezi soudy a parlamentem. Tuto část práce považuji za nejdůležitější, protože se v ní projevuje v mnoha ohledech odlišná konstrukce ochrany lidských práv vyvolaná domácími ústavními tradicemi, zahraničními inspiracemi a podpořená vlastními normativními argumenty. Další problém, který bude stručněji rozebrán, bude způsob, jak byl na základě inspirace evropskými soudy a soudy zahraničními formulován domácí test přezkumu proporcionality, který je klíčový pro aplikaci listiny práv v obou zemích. To samé by se dalo říci o kapitole, která bude následovat, a v níž se komparativně podíváme na to, jak se obě zkoumané listiny práv, respektive soudy, které je aplikují, stavějí k problematice tzv. vertikálního a horizontálního účinku lidských práv. I zde je zjevná inspirace zahraničními ústavními úpravami a evropskou judikaturou. Konečně, poněkud symbolicky, zakončíme tuto práci analýzou používání mezinárodní a zahraniční jurisprudence v soudních rozhodnutích v obou zemích. Na řadě míst v této práci bude totiž zřejmé, že způsob ochrany lidských práv jak ve Spojeném království, tak v České republice, je založen na inspiraci nejen vlastními ústavními tradicemi, ale ve značné míře na inspiraci zdroji zahraničními a mezinárodními, zejména evropskými.

Předkládaná disertační práce je zaměřena spíše na komparaci obou systémů ochrany lidských práv v rovině institucionální a metodologické. Nezabývá se, až na malé výjimky, problematikou chápání individuálních práv, které jsou v příslušné listině práv zahrnuty. Zároveň se snaží „nesoudit“ různé zvolené varianty jako lepší či horší, snaží se pouze vysvětlit, proč byly zvoleny tak, jak byly, a jaké jsou vnímány jejich výhody, či naopak nedostatky. Domníváme se totiž, že porozumění těmto institucionálním a metodologickým faktorům je nezbytné pro správné uchopení i otázek více substantivního rázu.